Available online at http://jgu.garmian.edu.krd

Journal of University of Garmian

https://doi.org/10.24271/garmian.22090418

هەڵسەنگاندنی خزمەتگوزارییە ڕۆشنبیری و وەرزشییەکان بۆ چالاکیە خۆشگوزەرانیەکان لە شاری کەلاردا

شیروان عمررشید

بەشی جوگرافیای// کۆلێژی زانستە مرۆڤایەتیەکان// زانکۆی سلێمانی

ئەژین کریم محمد

بەشی جوگرافیای// کۆلێژی زانستە مرۆڤایەتیەکان// زانکۆی سلێمانی

Article Info

Received: September , 2022
Accepted : November ,2022
Published :December , 2022

Keywords

خزمەتگوزاری،خۆشگوزەرانی، پێوەرەکانی هەڵسەنگاندن.

Corresponding Author

Shirwan.rashid@univsul.edu.iq.krd
azhinkarim988@gmail.com.

پوختە

ئەم توێژینەوەیە بە ناونیشانی (هەڵسەنگاندنی خزمەتگوزارییە ڕۆشنبیری و وەرزشییەکان بۆ چالاکیە خۆشگوزەرانیەکان لە شاری کەلاردا) ئامانج لێی دەرخستنی شێوازی دابەشبوونی خزمەتگوزاریە ڕۆشنبیری و وەرزشییەکانە لە شاری کەلاردا، هەروەها هەلسەاندنی ئاستی ئەم خزمەتگوزاریانە لە ئێستادا و خەمڵاندنی پێداویستییەکانی شارەکە بۆ ئەم خزمەتگوزرانە لە داهاتوودا. بۆ گەیشتن بە ئامانجی توێژینەوەکە، لە سەرەتا کۆکردنەوەی داتا لە ڕێگەی سەرچاوەی فەرمی و ڕێکخراوەکان ئەنجامدراوە، پاشان دەرخستنی ئەنجامەکان لە شێوەی خشتەی جۆراوجۆر، هەروەها وەرگرتنی داتای شوێنی ناوەندەکان لە ڕێگای بەکارهێنانی بەرنامەکانی (Google pro earth) و دووەبارە ڕێکخستن و نیشاندانیان بەشێوەی نەخشە لە ڕێگەی بەکارهێنانی سیستەمی زانیارییە جوگرافییەکان (GIS، دواتر هەڵسەنگاندنی ئاستی ئەم خزمەتگوزاریانە و مەزەندەکردنی پێداوستییە چاوەڕوان کراوەکان بە پێی پێوەرە ستانداردەکان بۆ هەریەکەیان خراونەتەڕوو. لە کۆتایدا توێژینەوەکە گەیشتوە بە کۆمەڵێك دەرئەنجام کە هەندێک لە خزمەتگوزارییە ڕۆشنبیری و وەرزشییەکان لە شاری کەلاردا کەمترە لە پێوستی شارەکە بە پێی ستانداردە جیهانیەکان، بۆنمونە ئێستادا (2) کتێبخانە بوونی هەیە، هەرچەندە بەپێی پێوەر بڕی (4) کتێبخانەی دیکە پێویستە بۆ پڕکردنەوەی پێداویستی دانیشتوان، هەروەها تا ڕادەیەک ناهاوسەنگی هەیە لە دابەشبوونی ئەم خزمەتگوزاریانە لە شارەکەدا. لەگەڵ خستنەڕووی چەندین پێشنتار لەوانە هەوڵدان بۆ دروستکردنی پلانێکی ستراتیجی مامناوەند و درێژخایەن لە بواری خۆشگوزەرانی پشتبەستن بە گەشە و زۆربوونی ژمارەی دانیشتووانی شاری کەلار بە شێوەیەک کاربکرێت بۆ پڕکردنەوەی پێداویستییان بۆ خزمەتگوزارییەکان، سەرلەنوێ دابەشکردنەوەی خزمەتگوزارییەکان بۆ فەراهەمکردنی هاوسەنگی دەبەشبوونی خزمەتگوزارییەکان لەسەرجەم ناوچەکانی شارەکەدا.

پێشەکی:

لەسەر ئاستی جیهاندا خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانیەکان گرنگی زۆری پێدەدرێت، هەروەها لە نێوان چالاکیە ئابووریە جۆربەجۆرەکانی تردا بایەخی تایبەتی هەیە، چونکە هۆکارێکی گرنگە لە پێشکەوتنی هەر ناوچەیەک یان دواکەتنی لە کاتی نەبوون یان خراپی ئاستی خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانیەکاندا، ئەمەش بە هۆکاری ئەوەی ئەم خزمەتگوزاریانە هۆکارێکی گرنگە بۆ بەسەربردنی کاتێکی خۆش و ئەنجامدانی ئەو چالاکییانەی کە ئارەزووی دەکات، هەروەها دەبێتە هۆی بووژانەوەی ئابووری لە ڕێگەی ڕەخساندنی هەلی کارکرن بۆ هاوڵاتیان لە ناوەندە خۆشگوزەرانیەکاندا. بۆیە دەکرێت لە ڕێگەی گرینگیدان بەم خزمەتگوزایە گەشە بە کۆمەڵگا بدرێت لە سەرجەم لایەنەکانی دەروونی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیرییەوە.

ئەم لێکۆڵینەوەیە هەوڵدەدات بۆهەڵسەنگاندنی خزمەتگوزاریە ڕۆشنبیری و وەرزشییەکان بۆ چالاکیە خۆشگوزەرانیەکان لە شاری کەلار لەڕێگەی دەرخستنی پاڵنەرەکانی داواکاری لەسەر ئەم خزمەتگوزاریە لە ناوچەکەدا، بەمەبەستی دروستکردنی چەندین پێشنیاری بۆ چارەسەرکردنی گرفتەکان و پێشخستنیان لە ڕێگەی بەرزکردنەوەی ئاستی خزمەتگوزاریەکان و زۆرکردنی خزمەتگوزاریەکان لە ڕووی چەندایەتی و چۆنایەتیەوە وە پیشکەشکردنی پێشنیارە ستراتیجیەکان لە پێناو پێشخستنی خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانیەکان لە ناوچەی لێکۆڵینەوە.

گرنگی توێژینەوەکە

- شێوەیەکی ئەکادیمی هەڵسەنگاندن بۆ خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانیەکان دەکات، کە ڕێگەیەیەوە گەیشتووین بە چەندین دەرئەنجام و ڕاسپاردەی زانستی بۆ پێشخستنی کەرتی خۆشگوزەرانی لە ناوچەی لێکۆڵینەوە.
- گرنگیدان بە پێشخستنی کەرتی خۆشگوزەرانی هۆکارێکی سەرەکیە بۆ پارستنی ژینگە و پێخستنی کۆمەڵگا لەڕووی دەروونی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیرییەوە.

ئامانجی توێژینەوەکە

- دەرخستنی شێوازی دابەشبوونی خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانیەکان لە شاری کەلاردا.
- هەلسەنگاندنی ئاستی خزمەتگوزارییەکان لە ئێستادا و خەملاندنی پێداویستییەکانی شارەکە بۆ ئەم خزمەتگوزرانە لە داهاتوودا.

کێشەی توێژینەوەکە

گرفتی لێکۆڵینەوەکە بریتیە لە کەمی و نارێکی لە دابەشبوونی خزمەتگوزاری ڕۆشنبیری و وەرزشییەکان لە شاری کەلاردا، بەتایبەت دوای زیادبوونی داواکاری لەسەر ئەم خزمەتگوزاریانە بە هۆی زیادبوونی ژمارەی دانشتوان و گەشەسەندنی لایەنی ئابووری.

گریمانەی توێژینەوەکە

- بوونی چەندین توانستی سروشتی و مرۆیی کە پاڵنەرن بۆ داواکاری لەسەر خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانییەکان لە شاری کەلاردا.
- خزمەتگوزاریە ڕۆشنبیری و وەرزشییەکان لە شاری کەلاردا لە ڕووی ئاست و دابەشبوونیانەوە لەگەڵ ئاستی داواکاری دانشتواندا ناگونجێت.

میتۆدی توێژینەوەکە

گومان لە وەدا نییە هەر لێکۆڵینەوەیەکی ئەکادیمی پێوستی بە بەکارهێنانی میتۆدێک یاخود چە ند میتۆدێکی لێکۆڵینەوەیە هەیە، تاکو ببێتە ڕەوتێکی زانستی بۆ تەوای هەنگاوەکانی ناو لێکۆڵینەوەکە. لە گرنگترین میتۆدە بە کارهاتووە کانیش لەم لێکۆڵینەوەدا بریتین لە:

- میتۆدی ئسوڵی بۆ دەرخستنی گرنگی وکاریگەری فاکتەرە سروشتی و مرۆییەکان لەسەر چالاکیە جیاوازەکانی خۆشگوزەرانی.
- میتۆدی دووەم میتۆدی تاقیکاری، کە بەچەند قۆناغێک جێبەجێ دەکرێت، سەرەتا کۆکردنەوەی داتا لە ڕێگەی سەرچاوەی فەرمی و ڕێکخراوەکان دەرخستنی ئەنجامەکان شێوەی خشتە و شێوەی جۆراوجۆر، هەروەها وەرگرتنی داتای شوێنی ناوەندەکان وەرگرتنی داتای شوێنی ناوەندەکان لە ڕێگای بەکارهێنانی بەرنامەکانی (Google pro earth) و دووەبارە ڕێکخستن و نیشاندانیان بەشێوەی نەخشە لە ڕێگەی بەکارهێنانی سیستەمی زانیاریە جوگرافییەکان (GIS).

پلانی توێژینەوەکە

بە مەبەستی گەیشتن بە ئامانجەکانی توێژینەوەکە، توێژینەوەکە دابەشکراوەتە سەر پێشەکی و سێ تەوەری سەرەکی، تەوەرەی یەکەم کە تایبەتکراوە ناساندنی ناوچەی لێکۆڵینەوە، تەوەری دووەم بۆ دابەشبوونی جوگرافی خزمەتگوزاریە ڕۆشنبیری و وەرزشییەکان لە شارەکەدا ،و تەواری سێیەم تایبەتکراوە بە هەڵسەنگاندنی ئاستی ئەم خزمەتگوزاریانە و مەزەندەکردنی پێداوستییە چاوەڕوان کراوەکان بە پێی پێوەرە ستانداردەکان بۆ هەریەکە لە خزمەتگوزاریەکان پاشان بە چەند دەرئەنجام و پێشنیارێك کۆتای هاتووە.

تەوەرەی یەکەم: ناساندنی ناوچەی لێکۆڵینەوە

شوێن و پێگە بایەخێکی زۆری لە توێژینەوە جوگرافیەکاندا هەیە، جوگرافیناسان هەوڵیانداوە جیاوازی لە نێوان هەریەکە لە شوێنی جوگرافی شار (الموقع الجغرافي) (Location) و پێگەکەیدا بکەن (الموضع) (Site)، مەبەست لە پێگە (Site) ئەو پارچە زەوییەیە کە شاری لەسەر دادەمەزرێت لەوێوە فراوان دەبێت و

بەرەوپیش دەچێت، کە ڕووی زووی بەرزونزمیەکانی و پێکهاتەی جیۆلۆجی و چەندین خەسڵەتی تر دەگرێتەوە، گرنگی پێگە لەوەدایە، کە کاریگەریەکانی لەسەر بناغەی دروست بوونی شار و تۆڕەکانی هاتوچۆ دەردەکەوێت کە ئەوەش کاریگەری گەورەی هەیە لەسەر جوڵەی مرۆڤ و شێوازی ژیان لە ناو شاردا، (الهیتی و حسن، ،1986، ص10.) ، بەڵام شوێن (Location) دیاریکردنی سەنتەری شار و بەیوەندی بە ناوچە یان هەرێمەکانی دەروروبەری، کە گرنگی تایبەتی هەیە لە دیاریکردنی ڕۆڵی شار و ئەو ئاستەی کە لە ئایندەدا پێدەگات. (حسین، 1977, ص36).

شوێنی جوگرافی یەکێکە لە گرنگترین پێکهاتەکانی ژینگەی سروشتی، بە جۆرێک کاردەکاتە سەر دیاریکردنی شوێنی ووڵات و شار و ناوچەی بازرگانی و سەنتەری خزمەتگوزارییەکان و شوێنی بەرهەمهێنان و بەکاربردن، شاری کەلار هەروەک لە نەخشەی (1) دەردەکەوێت دەکەوێتە نێوان هەردوو بازنەی پانی ("27 '39 °34 - "12 '36 °34)ی باکوور و هێڵی درێژی ("49 '21 °45 -"12 '17 °45)ی ڕۆژهەڵات، کە بەرزێکەی لە ئاستی ڕووی دەریاوە (200-283) مەتردایە. کە ئەمەش هیچ لێژیەکی تیا نیە کە ئاستەنگی سروشتی لە بەردەم دروستکرنی دامەزراوەکان و فراوانبوونی شاردا لە داهاتووی شارەکەدا. (محمد،2005، لا28).

شاری کەلار لە ڕووی جوگرافیەوە دەکەوێتە ناوچەی نیمچە شاخاوی، لە ناوچەی بان و گردەکانی کەرکوکدایە، دەکەوێتە بەشی باشووری ڕۆژهەڵاتی هەرێمی کوردستانەوە، وەکو ناوەندی ئیدارەی گەرمیان دەکەوێتە دووری (269کم) لە هەولێری پایتەختەوە، هەروەها (173کم) لە شاری کەرکوکەوە دوورە و (144کم) لە شاری سلێمانیەوە. (حمید، 2019، لا32).

هەروەک لە نەخشەی (2) دەردەکەوێت، ئەم شارە دەکەوێتە سەر هێڵی گوستنەوەی پارێزگاکانی (سلێمانی- دیالە- بەغداد) هاوکات لە ڕێگەی هێڵی کفریەوە دەبەسترێتەوە بە پارێزگای کەرکوکەوە، لە ڕۆژهەڵاتەوە (35کم) لە خاڵی سنووری پەروێز خانەوە دوورە، کە لە ڕێگەیەوە شاری کەلار بە شاری (قەسری شرین) لە کۆماری ئسلامی ئێرانەوە دەبەسترێتەوە. هەروەها ئەم شارە دەکەوێتە (202کم) لە باکووری بەغدادی پایتەختەوە دوورە، لە بەشی ڕۆژهەڵاتەوە کە نزیکترین دووری هەیە لەگەڵ شاری بەغداد و بەشەکانی تری ناوەڕاستی عێراقدا. هۆی شوێنی جوگرافیکەیەوە قەزای کەلار بوەتە یەکێک لە قەزا گرنگ و ستراتیجیەکان، کە ناوەندی ئیدارەی گەرمیانە، هەروەها شوێنی ناوچەی لێکۆڵینەوە ڕۆڵی گرنگی لە قەبارە و ڕووبەری شارەکە هەیە لە ڕووی خێرا فراوان بوون و گەشەسەندنەوە و چالاکیە ئابووریەکانیەوە، ڕووبەری شاری کەلار دەگاتە (17,270,806)م^2. (عەلی،2018، لا55). لە (28) گەڕەک پیک هاتووە، کە سنووری ناوچەی لێکۆڵینەوەکەمان دەگریتەوە. لێرەدا دەتوانین بڵێن شوێنی جوگرافیایی شاری کەلار یەکێکە لە پاڵنەرە سەرەکی و گرنگەکان بۆ پێوستی شاری کەلار لە دامەزراندنی خزمەتگوزاریە خۆشگەزرانیەکان لەلایەکەوە، هاتنی ژمارەیەکی زۆر لە هاوڵاتیانی دەوورەبەری کەلار وەکو سەردانیکەر بۆ دامەزراوە خۆشگەزرانیەکانی شارەکە، کە لەم ڕووەوە بووتە خالێکی ئەرێنی گرنگ بۆ شاری کەلار.

خشەی (1) شوێنی ئەسترۆنۆمی شاری کەلار

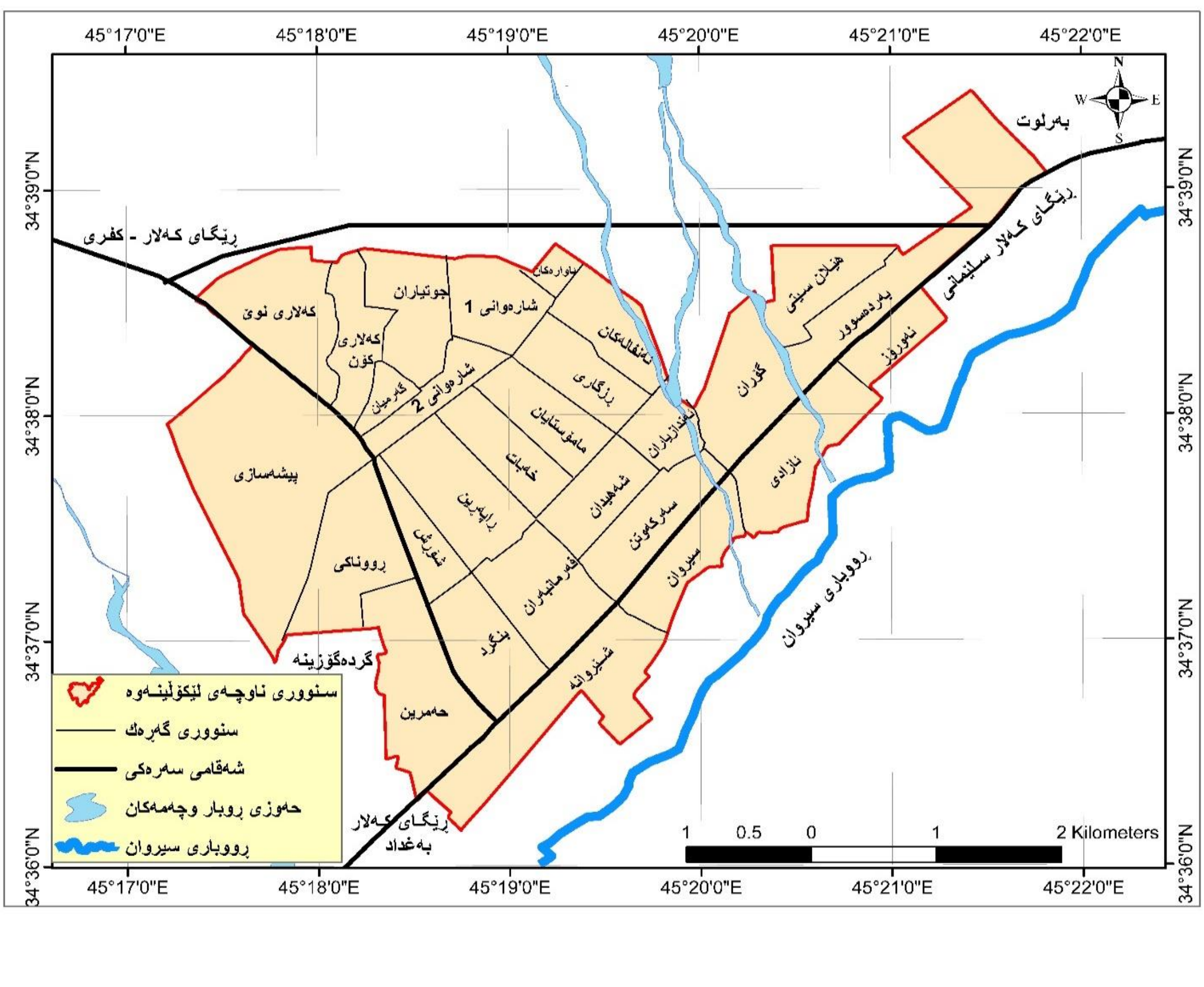

کاری توێژەر بە پشت بەستن بە:

1- شاهۆ سالح ئەمین وئەوانی تر، ئەتڵەسی هەرێمی کەردستانی عێراق، عێراق و جیهان، چاپی یەکەم، کۆمپانیایی تێنوس، هەولێر، 2009، لا39.

2- حوکمەتی هەرێمی کوردستان،وەزارەتی پلاندانان، بەڕێوبەرایەتی ئاماری سلێمانی، نەخشەی کارگێڕی پارێزگای سلێمانی، بەشی Gis، 2012.

3-بەرنامەی arc gis 10.8

نەخشەی (2) شوێنی قەزای کەلار بە گوێرەی هەرێمی کوردستان و عێراق

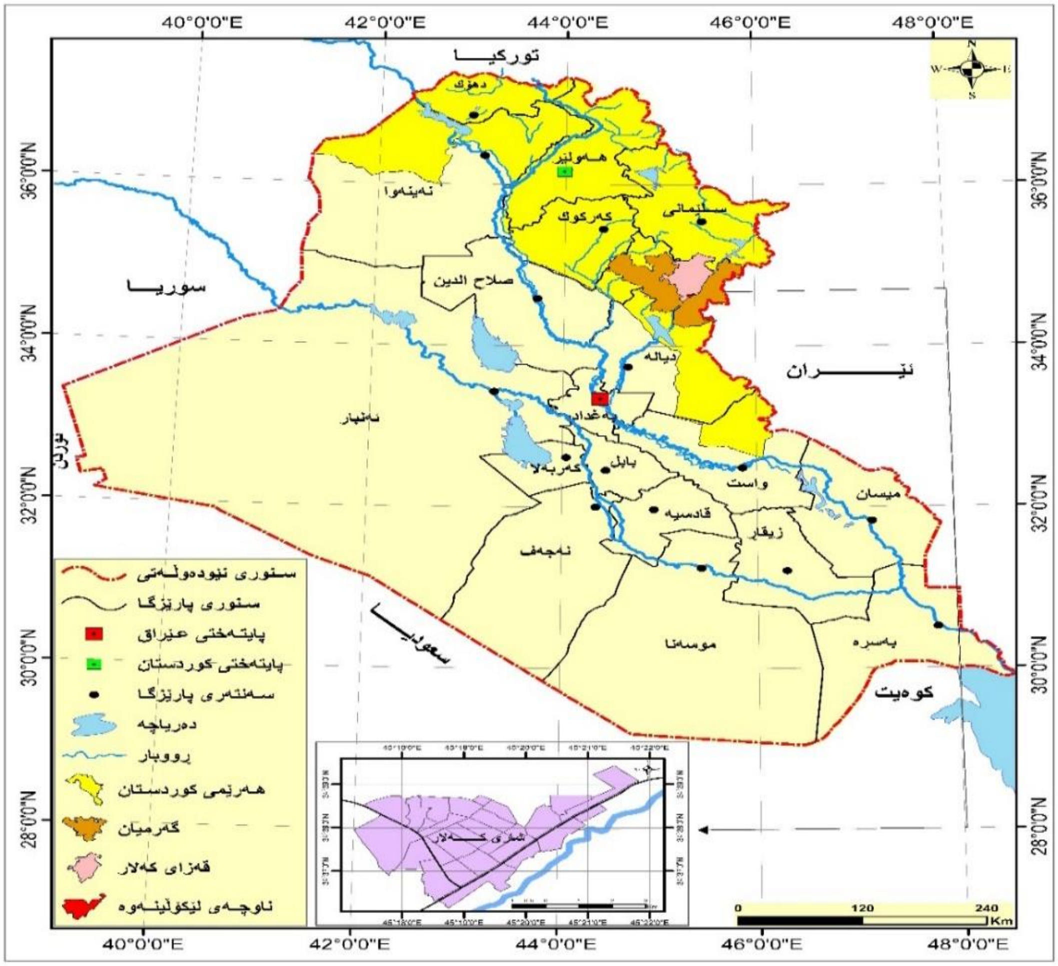

کاری توێژەر بە پشت بەستن بە:

1- شاهۆ سالح ئەمین وئەوانی تر، ئەتڵەسی هەرێمی کەردستانی عێراق، عێراق و جیهان، چاپی یەکەم، کۆمپانیایی تێنوس، هەولێر، 2009، لا39.

2- حوکمەتی هەرێمی کوردستان،وەزارەتی پلاندانان، بەڕێوبەرایەتی ئاماری سلێمانی، نەخشەی کارگێڕی پارێزگای سلێمانی، بەشی Gis، 2012.

3-بەرنامەی arc gis 10.8.1.

تەوەری دووەم: دابەشبوونی جوگرافی خزمەتگوزاریە ڕۆشنبیری و وەرزشییەکان لە شاری کەلاردا

1.2-خزمەتگوزاریە ڕۆشنبیریەکان (هۆڵی شانۆ و چالاکیە ڕوشنبیریەکان،کتێبخانە)

لە ئەمرۆدا ڕۆشنبیری بوە بە زمان و پێوەری پێشکەوتن و شکۆداری شانازی بۆ گەلانی ڕۆشنبیر، چونکە ڕۆشنبیری پێشکەوتنی هەموو لایەنەکانی ژیانی مرۆڤ و بوارەکانی زانیاری و زانستی و ئەدەبی و هونەری و ڕەفتار و هەڵسوکەوت و بەها مرۆیەکان دەگرێتەوە، لە زۆربەی وڵاتانە پیشکەوتووەکانی جیهاندا، لە هەر شارو شارۆچکەیەدا چەندین دەزگا و مەڵبەندی ڕۆشنبیری هەن، کە ڕۆڵی گرنگی لە خزمەتکردنی لایەنی ڕۆشنبیری دانشتوانیان هەیە، لە شاری کەلاردا خزمەتگوزاریە ڕۆشنبیریەکان بریتین لە:

1-هۆڵی شانۆ و چالاکیە ڕۆشنبیریەکان لە شاری کەلار

شانۆ وەک دەزگایەکی سەربەخۆی ڕۆشنبیری هەوڵدەدات بۆ کەمکردنەوەی توندوتیژی و جیاکاری نەکردنی ڕەگەزی و داننان بە مافەکانی یەکتردا و چاندنی گیانی لێبووردەیی و پێکەوە ژیانی ئاشتیانە، کۆتایهێنان بە هەموو زەبر و زەنگ و چەوسانەوەیەکی مرۆڤ واتا شانۆ ئامانجی خزمەتکردنی مرۆڤایەتیە. (قەرەداغی،2007،لا20.)، هۆڵی شانۆ و چالاکیە ڕۆشنبیریەکان لە شاری کەلار ژمارەیان (4) هۆڵە:

أ-هۆڵی هونەر

ئەم هۆڵە دەکەوێتە گەڕەکی بنگردەوە، لە ساڵی (2014) دروست کراوە، ڕووبەرەکەی (2800) مەتر دووجایە، پێکهاتووە لە (310) کورسی، ئەم هۆڵە گرنگیەکی زۆری بۆ لایەنی ڕۆشنبیری و کۆمەڵایەتی و هونەری شاری کەلار هەیە، چونکە زۆربەی چالاکی ڕۆشنبیریەکان لەم هۆڵە ئەنجام دەدرێت، هەروەها تاکە هۆڵە لە شارەکەدا کە فلیمی سینەمای تێدا نمایش دەکرێت (سینەمای نێودەوڵەتی و سینەمای ناوخۆیی)، بۆ نمونە هەر لە ساڵی (2021)دا زیاتر لە (25) فلم و (15) شانۆ و نزیکەی (100) کۆڕی سیمیناری تێدا ئەنجام دراوە. (ئەحمەد،2021).

ب-هۆڵی بۆنەکان (شەهید سیراون سەید جەژنی و براکانی)

ئەم هۆڵە دەکەوێتە تەنشت بەڕێوبەرایەتی پەروەردەی گەرمیان لە گەڕەکی (ڕزگاری)، کە لە ساڵی (2007) دروست کراوە، بە ڕووبەری (3000) مەتر دووجا، ژمارەی کورسیەکانی بریتیە لە (400) کورسی، (ڕحیم ،2021)، لەم هۆڵەدا زیاتە چالاکیەکانی وەکو کۆڕ و بۆنە و یادە نشتیمانیەکان ئەنجام دەدرێت.

ت-هۆڵی وەرزش و لاوان

ئەم هۆڵە لە ساڵی (2010) دروست کراوە، دەکەوێتە گەڕەکی (ڕووناکی) نزیک بینای ئیدارەی گەرمیان، ڕووبەرەکەی (351) مەتر دووجایە، ژمارەی کورسیەکانی بریتییە لە (167) کورسی، لەم هۆڵەدا چالاکی ئەدەبی و هونەری سیمینار و کۆڕ و کۆبوونەوەی تێدا ئەنجام دەدرێت، ئەم هۆڵە سەر بە وەزارەتی ڕۆشنبیریە و میلاکی ناوەندی وەرزش و لاوانی کەلارە، بۆتە جێگایەک بۆ نمایشکردنی سینەماو شنۆ تیادا، جگە لە چالاکیەکانی وەک کۆڕ و سیمینار بەڕێوەچوونی بۆنە جیاوازەکان لە شارەکەدا. (سعدلله،2021).

ث-هۆڵی سەنتەری چالاکی گەنجان

هۆڵی سەنتەری چالاکی گەنجان یەکێکی ترە لە هۆڵەکانی شاری کەلار، دەکەوێتە ناو بینای سەنتەری چالاکی گەنجان لە کەلار، لە گەڕەکی سەرکەوتن، لە ساڵی (2002) دامەزراوە، کە نزیکەی (150) کورسی جێگەی دەبێتەوە تێدا، هەربەکە لە چالاکیە ڕۆشنبیر و هونەرێکانی (شانۆ و سیمینار و کۆڕ) و چەندین چالاکیتری تیدا ئەنجام دەدرێت، ئەم سەنتەرە ڕێکخراوێکی ناحوکمیە ئامانجی خزمەتکردنی توێژی گەنجانی شاری کەلارە. (ئەحمەد،2021).

ئەوەی جێگەی ئاماژە بۆ کردنە لەگەڵ ئەوەی کە سینەما یەکێکە لە پێداوستیە ڕۆشنبیری و هونەرریەکان گرنگەکان، بەڵام لە شاری کەلاردا هیچ سینەمایەک نیە، بەڵکو ئەو فلیمە سینەمایەی کە دەهێنرێنە شارەکە لە هۆڵە شانۆیەکاندا نمایش ئەکرێت.

2-کتێبخانە

زاراوەی کتێبخانە لە کتێبەوە وەرگیراوە، لەبەر ئەوەی کتێب بە ڕێژەیەکی زۆر بەشداری لە پێکهاتەی کتێبخانە دەکات، هەرچەندە لەم سەردەمەدا کتێبخانە بەو شێوەیەی جاران نیە، گۆڕانکاری و تازەگەری بەسەر جۆر و سەرچاوە و پێکهاتەی کتێبخانەدا هاتووە، سەرچاوەی تری لە خۆگرتوە بە ئامانج و مەبەستی جیاواز، جگە لە کتێب وەکو سەچاوەکانی بینین و بیستن و چاپکراو و چاپنەکراو.

گەر پێناسەیەکی کتێبخانە بکەین بە شێوەیەکی گشتی دەڵێن: دامودەزگایەکی ڕۆشنبیری، پەروەردەی، فێرکردن، زانستی، کۆمەڵایەتی، ئامانجی کۆکردنەوەی سەرچاوەی زانیاریە بە شێوە جیاوازەکانییەوە، وەکو چاپکراو و چاپنەکراو. (سید قادر، 2015، لا89).

بە شێوەیەکی گشتی کتێبخانە هەوڵ دەدات بۆ بە دەست هێنانی چەندین ئامانجی جیاواز، کە گرنگترنیان لایەنی ڕۆشنبیری بە بەرزکردنەوەی ئاستی تێگەیشتنی تاک و کۆمەڵ و فێرکردنیان، (بەرزنجی، 2011، لا13). هەروەها بەسەربردنی کاتی هاوڵاتیان بە شێوەیەکی بە سود لە کتێبخانەکان. (سید قادر، 2015،لا106)، هەر ئەم هۆیانە کتێبخانەکان بونەتە ناوەندێک بۆ ڕاکێشانی هاوڵاتیان و سەردانکردنیان، بە مەبەستی بەسەربردنی کات و وەرگرتنی زانیاری و بەرزکردنەوەی مەعریفەی کەسییان.

سەبارەت بە ناوچەی لێکۆڵینەوە بە شێوەیەکی ڕەسمی تەنها یەک کتێبخانەیی تێدایە کە ئەویش کتێبخانەی گشتی کەلارە، جگە لە ئەوە لە شاری کەلاردا هەریەک لە زانکۆی گەرمیان و پەیمانگای تەکنیکی کەلار و و هەریەکە لە پەیمانگا ئەهلیەکان کە لە شارەکەدا هەن، خاوەنی کتێبخانەی تایبەت بە خۆیانن.

أ-کتێبخانەی گشتی کەلار

کتێبخانەی گشتی کەلار لە ساڵی (1983) دامەزراوە، دەکەوێتە گەڕەکی فەرمانبەرابەوە، یەکێکە لە ناوەندە ڕۆشنبیرە گرنگەکان لە ناوچەی گەرمیان و شاری کەلاردا، کە لە (19854) سەرچاوە پێک هاتووە بە زمانە جیاوازەکان، بە شێوەک (11720) سەرچاوەی کوردی، (7040) سەرچاوەی عەرەبی، (764) سەرچاوەی ئینگلیزی، (293) سەرچاوە زمانەکانیتر، هەروەها بەشێکی تایبەتیان هەیە بە منداڵان، کە لە (1975) سەرچاوەی کتێب و (509) گۆڤار پێک هاتووە، جگە لەوەی

ساڵانە چەندین کۆڕی و سیمینار و خولی تایبەت لە هۆڵی کتێبجانەی گشتی کەلاردا ئەنجام دەدرێت، هەروەها کتێبخانەکە چالاکی تایبەت بە خۆیان هەیە ، وەکو ساڵانە گەڤارێکی تایبەت بە کتێبخانەکە دەردەکرێت بە ناوی (جیهانی کتێب)، لە ڕۆژی جیهانی کتێب لە دەکەوێتە (4/22) هەموو ساڵێک.(علی،2021)

ب-کتێبخانەی سەنتەری چالاکی گەنجان

کتێبخانەیەکی ناحوکمیە، سەربە سەنتەری گەنجانە لە کەلار، دەکەوێتە گەڕەکی سەرکەوتن، لە ساڵی (2002) دامەزراوە، نزیکەی (10000) سەرچاوەی هەیە لە سەر بابەتە جیاوازەکان و بەزمانی جیاواز،(کریم، 2021)، ڕۆڵی ئەم کتێبخانەیە لە ڕۆشنبیری ناوچەکە بە بەرز دەنرخێنرێت، چونکە جگە لەو ژمارە زۆرە لە سەرچاوەکانی کتێب، زۆربەی ژمارەکانی (گۆڤاری ئەدەبی و فکری و زانستی و کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی) کە مانگانە و وەرزانەن تێدا دەست دەکەوێت، گەنجان و خوێنەرانی تریش لە هەموو تەمەنەکەندا، سەردانی کتێبخانە دەکەن و دادەنیشن بۆ خوێندنەوە یان بە شێوەی خواستنی کتێبەکان دەبرێنە دەرەوە، کە زیاتر خوێندکارانی قۆناغە جیاوازەکانی خوێندن تا دەگاتە (ماستەر و دکتۆرا)، سودمەند دەبن لە گشت سەرچاوەکان، هەروەها هۆڵی کتێبخانەی سەنتەر، شوێنێکە بۆ دانشتن و ناساندن و گفتوگۆی کتێب و چەندان سیمینار و چالاکی تری ڕووناکبیری، لەگەڵ دروستبوونی چاندان گرووپی خوێندنەوە لە هەردوو ڕەگەز، کە ماوەی جارێ هەر لەوێ گفتوگۆی کتێب خوێندنەوە ڕێکدەخرێت. (نۆڕێ، 2020، لا143).

نەخشەی (4) دابەشبوونی خزمەتگوزاریە رۆشنبیریەکان لە شاری کەلاردا

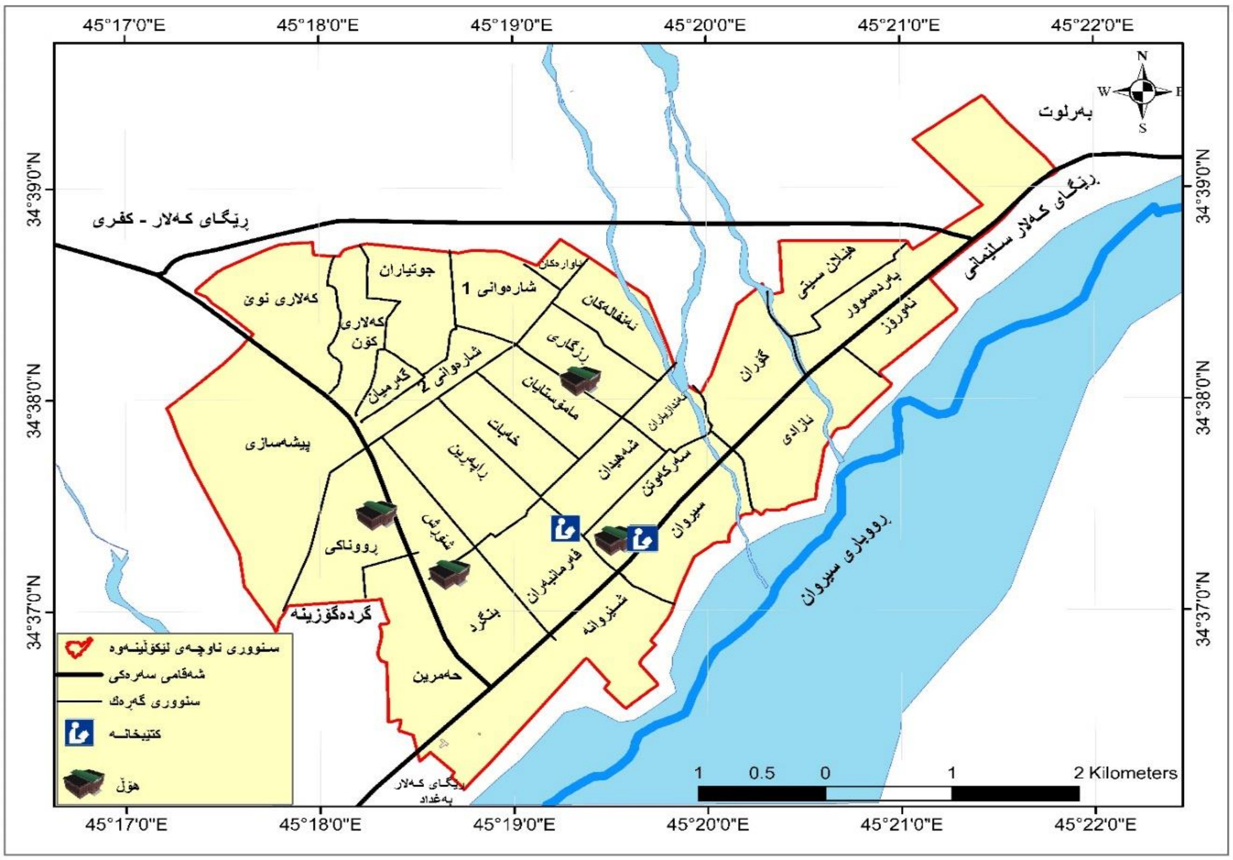

کاری تونێژەرپشت بەستن بە:

1-وێنەی ئاسمانی لەڕێگەی بەرنامەی sasplanet.

-2 google earth pro 2020.

-3 بەرنامەی arc gis 10.8.1.

2.2-خزمەتگوزاریە وەرزشییەکان

لە ڕۆژگاری ئەمرۆدا تێکرای کۆمەڵگا مۆدرینەکانی جیهان، وەرزش وەکو نەریتێکی ڕۆژانە پیادە دەکرێت، بە شێوەیەک وەرزش بوەتە پێداوستیەکی گرنگی ژیانی ڕۆژانە، هەمووان بە دوای یاریگا و فێرگە و هۆڵە وەرزشییەکاندا دەگەڕێن، تا جموجۆڵەکانیان لە پێناو تەندروستیەکی باش یان دابین کردنی حەز و ئارەزووەکانیان

به ئەنجام بگەیەنن، بۆیە دابینکردنی خزمەتگوزاری و ناوەندە وەرزشییەکان ڕۆڵێکی گرنگی هەیە بۆ خۆشگوزەرانی دانشتوان، سەبارەت بە خزمەتگوزاریە وەرزشییەکان لە شاری کەلاردا بریتیە لە هەبوونی ئەم شوێنانە:

1-یاریگاکان

أ-یاریگای شێرو انه (مەلعەبەکەی کەلار)

یاریگای شێروانە یارگایەکی تۆپی پێیە، کە تایبەتە بە یانەی وەرزشی شێروانە، جگە لە تۆپی پێ چەندین چالاکی وەرزشی و پاڵەوانێتی تری تێدا ئەنجام دەدرێت، وەکو یاریەکانی گۆڕەپەیدان و مەیدان، ئەم یاریگایە لە ساڵی (1983) دروست کراوە، دەکەوێتە گەڕەکی (فەرمانبەران)ەوە، کە لە (2000) کەس دەگرێت.

ب- یاریگای نوێی شێرو انه

ئەم یاریگایە لە ساڵی (2013) دروست کراوە، کە ئەمیش تایبەتە بە یانەی شێروانەیە پێی دەوترێت یاریگای نوێی شێروانە، کە زیاتر لە (5000) کەس دەگرێت. دەکەوێتە نزیک لە ناوچەی پیشەسازی کەلارەوە (رحيم، 2021). ، یانەی شێروانە لە ساڵی (1992) دامەزراوە، یەکێکە لە یانە ناودارەکان لە سەر ئاستی هەرێمی کوردستان، بارەگای یانەکە هەر لە یاریگای شێروانەیە.

جگە لەم دوو یاریگایە (5) یاریگای تر لە شاری کەلاردا هەیە کە پێیان دەوترێت یاریگای تیپە مللیەکان، بەسەر چەند گەڕەکێکی کەلاردا دابەش بوون بەم شێوەیە:

خشتەی (3) یاریگای تیپە مللیەکان

ژ	یاریگا	گەڕەک	ڕووبەر بە مەتر دووجا
1	مام جلال (حەمەی کەریم)	فەرمانبەران	7799
2	شەهید سالح	کەلاری کۆن	8040
3	شەهید بورهان	ئاوارەکان	8466
4	شەهید ڕەمەزان گلاڵی	بەردەسوور	8739
5	شەهید نەجم	بنگرد	8518
کۆی گشتی			41562

کاری توێژەرپشت بەستن بە:

1- بەڕێوەبەرایەتی وەرزش و لاوانی گەرمیان، داتای بڵاونەکراوە لە بەرواری 2021/12/7.
2- وێنەی ئاسمانی لەڕێگەی بەرنامەی sasplanet.
3- google earth pro 2020.
4- بەرنامەی arc gis 10.8.1.

نەخشەی (6) دابەشبوونی یاریگاکان لە شاری کەلاردا

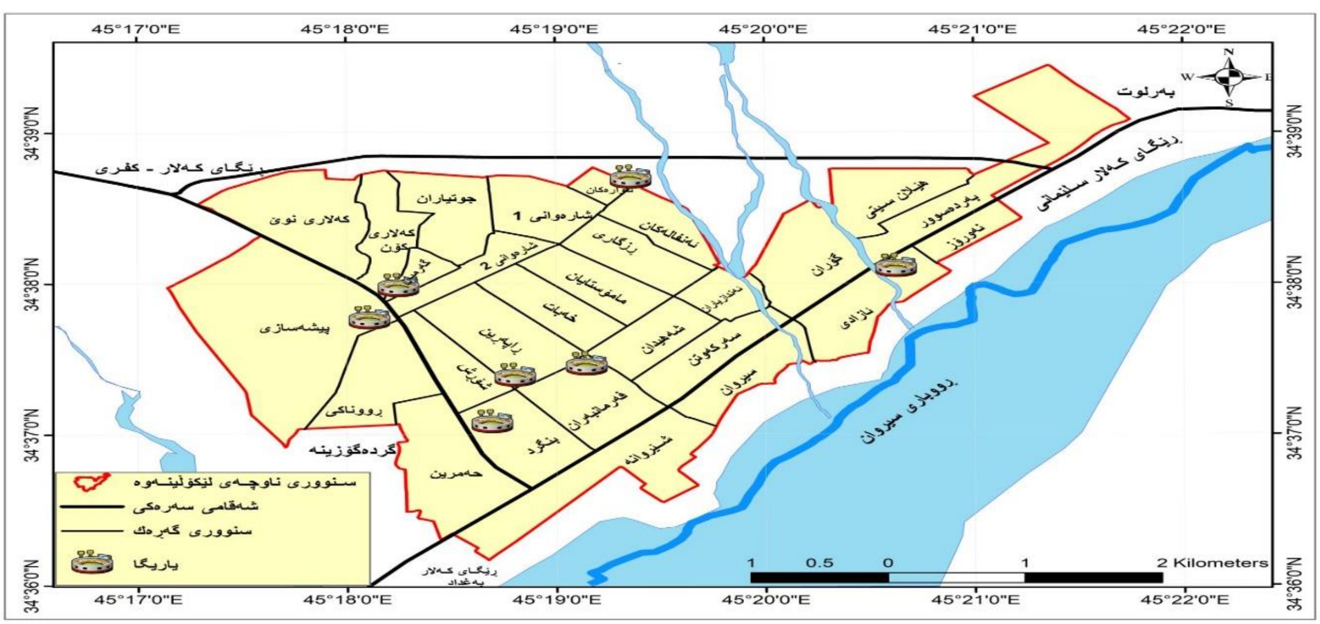

کاری تویژەرپشت بەستن بە:

1-وێنەی ئاسمانی لەڕێگەی بەرنامەی sasplanet.

2- google earth pro 2020.

3- بەرنامەی arc gis 10.8.1.

2-مەلەو انگە

مەلەوانگاکان یەکێکە لەو شوێنە وەرزشیانەی کە زۆرترین داواکاری لەسەرە لە لایان هەدوو ڕەگەزەوە لە تەمەنە جیاوازەکان، بە مەبەستی جیاواز وەک بەسەر بردنی کاتی بەتاڵی یاخود بۆ مەبەستی تەندروستی وەکو بەشێک لە چارەسەری سروشتی بۆ هەندێ لە نەخۆشیەکان یاخود سەردانکردنی هاوڵاتیان بۆ مەلەوانگەکان بەمەبەستی بەشداریکرن لە خولەکانی فێربوونی مەلەوانی، لە شاری کەلادا تەنها چوار مەلەوانگە هەیە کە ئەوانیش:

أ-مەلەو انگەی سپۆرت سەنتەر

ئەم مەلەوانگەیە لە ساڵی (2015) دامەزراوە، دەکەوێتە گەرەکی فەرمانبەرانەوە، لە بەشی پیاوان و ژنان پێکهاتووە، هەریەکەیان چەندی خزمەتگوزاری تیدایە وەکو ژووری ساونا و جاکوزی گەرم و سارد و ژووری هەڵم، ژووری مەساج. مەلەوانگەکە دوو حەوزی تێدایە بۆ مەلەکردن، کە ڕووبەرە حەوزی بەشی ژنان (180) مەتر دووجایە، حەوزی بەشی پیاوان (230) مەتر دووجایە. (عسری،2021).

ب-مەلەو انگەی کارێزە سەنتەر

دەکەوێتە گەڕەکی (شارەوانی2)، لە ساڵی (2019) دامەزراوە، هەرچەندە بەشی بەشی ژنان و پیاوان پێک دێت بەڵام بەشی ژنانی تەنها لەوەرزی هاویدا کراوەیە، مەلەوانگەکە دوو حەوزی مەلەکردنی تێدایە بە ڕووبەری (225) و (345) مەتر دووجا. (محمەد،2021).

ت-مەلەو انگەی ستی ئای

ئەم مەلەوانگەیە دەکەوێتە گەڕەکی ڕووناکی شاری کەلارەوە، لە ساڵی (2021) دروست کراوە، تاکە مەلوانگەی کراوەیە لەشاری کەلادا، بویە مەلەوانگەکە وەرزیە و لە وەرزی زستاندا بە هۆی ساردی کەش و هەواوە دادەخرێت، ڕووبەری حەوزی مەلەوانگەکە (207) مەتر دوو جایە (ئەحمەد،2021).

ث-مەلەو انگەی سیروان

ئەم مەلەوانگەیە لە ساڵی (2009) دامەزراوە، سەر بە بەڕێوبەرایەتی وەرزش و لاوانی گەرمیانە، لە لایەن کەرتی تایبەتەوە بەڕێوە دەبرێت، لە گەڕەکی (ڕووناکی)، کە بریتیە لە حەوزێکی مەلەکردن بە ڕووبەری (300) مەتر دووجا، لە ڕووی کوالتی وەرزشیەوە بە نیو ئۆڵمپی دادەنرێت. (سعدلله، 2021).

نەخشەی (7) دابەشبوونی مەلەوانگەکان لە شاری کەلاردا

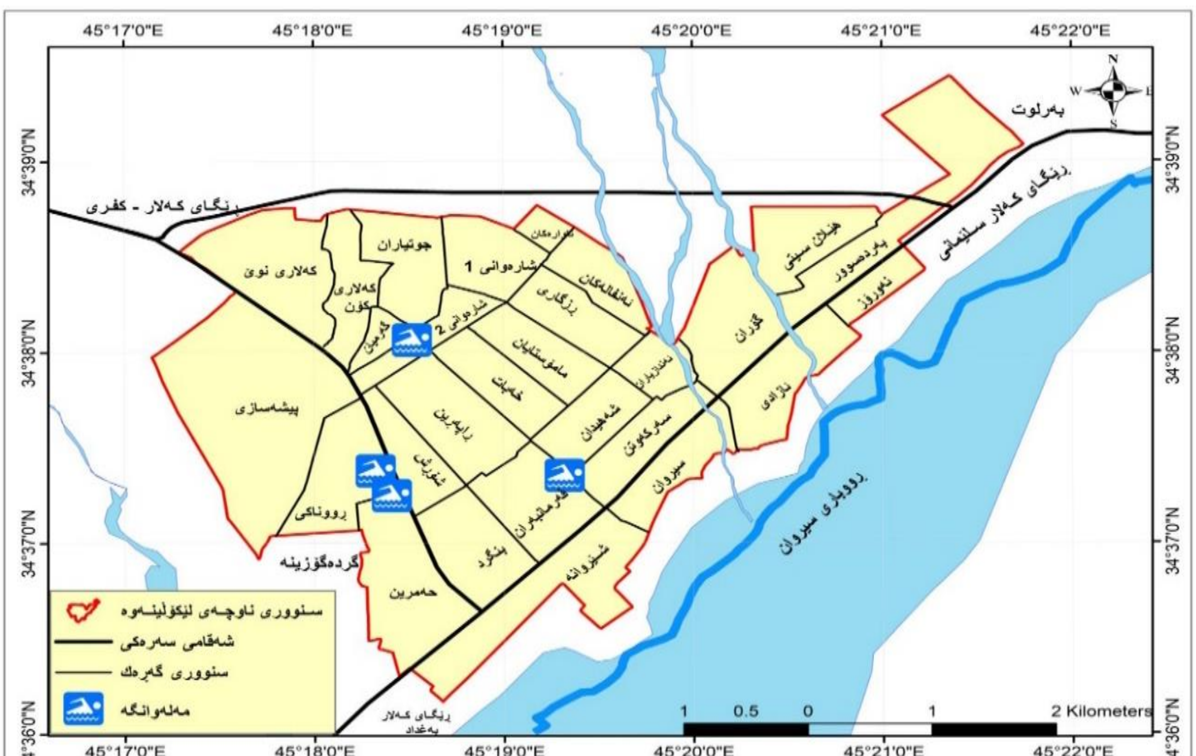

کاری توێژەرپشت بەستن بە:

1-وێنەی ئاسمانی لەڕێگەی بەرنامەی sasplanet.

2- google earth pro 2020.

4- بەرنامەی arc gis 10

3- هۆڵی لەشجو انی

لەگەڵ بەرزبوونەوەی ئاستی خوێندەواری و ڕۆشنبیری هاوڵاتیان زیاتر گرنگی بە لایەنی تەندروستی جەستەیی دەدرێت، هۆڵەکانی لەشجوانی یەکێکە لەو ناوەندە وەرزشیانەی گرنگی زۆریان هەیە بۆ باشتر کردنی لایەنی تەندروستی مرۆڤ، جگە لە سودەکانی لە ڕووی دەروونیەوە کە دەبێتە هۆی زیادبوونی بڕوا بە خۆبوون و باشکردنی مەزاج، هەر بۆیە لە ئیستادا هۆڵەکانی لەشجوانی زۆرترین داواکریان لەسەرە و ژمارەیەکی زۆر لە خەڵک سەردانی ئەم شوێنانە دەکەن لە هەردوو ڕەگەز، لە شاری کەلاردا (20) هۆڵی لەشجوانی هەیە' (بەڕێوبەرایەتی گشتی تەندروستی گەرمیان، 2021)، کە بەسەر گەڕەکەکانی کەلاردا دەبەش بوون وەك لە نەخشەی (8) دەدەکەوێت.

نەخشەی (8) دابەشبوونی هۆڵەکانی لەشجوانی لە شاری کەلاردا

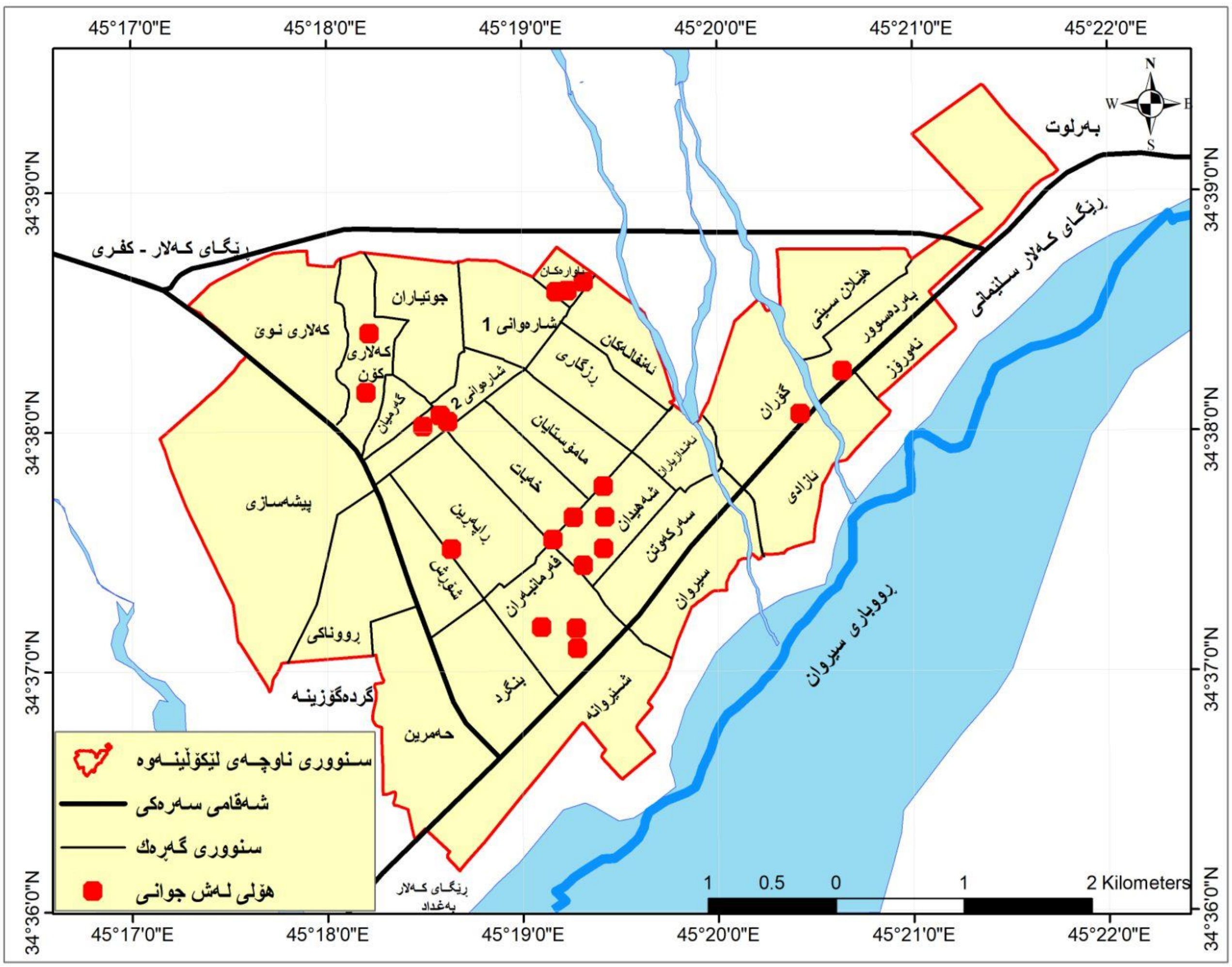

کاری توێژەرپشت بەستن بە:

1-وێنەی ئاسمانی لەڕێگەی بەرنامەی sasplanet.

2- google earth pro 2020.

3- بەرنامەی arc gis 10.8.1.

تەوەری سێیەم: هەڵسەنگاندنی ئاستی خزمەتگوزاریە رۆشنبیری و وەرزشییەکان و مەزەندەکردنی پێداوستییە چاوەڕوان کراوەکان بۆ خزمەتگوزارییانە لە داهاتوودا.

بارودۆخی خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانیەکان و دابەشبوونیان وئاست و ڕێژەی داواکاری لەسەریان لە هەرناوچەیەکدا، دەکەوێتە ژێر کاریگەری کۆمەڵێک فاکتەرەوە کە پەیوەندیان بە تایبەتمەندیەکانی خوودی ناوچەکەوە هەیە، کە دەشێ کاریگەریەکانیان ئەرێنی بن و بە ئاراستەی بەرەو پێش چوونی ئەم جۆرە خزمەتگوزاریەکان و بینە هۆی زیادبوونی داواکاری لەسەریان، شاری کەلار لە سەرەتای دروست بوونیەوە بەهۆی ئەو بارووددۆخی سیاسی و گۆڕانکاریە ئیداریەکان بوەتە هۆی زیادبوونی نائاسایی ژمارەی دانشتوانی شارەکە بە شێوەیەک لە ماوەی پەنجا ساڵی ڕابردوودا (25) گەڕەک زیادی کردووە، پێکهاتەی ئابووری دانشتوان یەکێکیترە لە پاڵنەرەکانی زیادبوونی داواکاری لەسەر خزمەتوگوزاریە خۆشگوزرانیەکان لە هەرناوچەیەک، سەبارەت بە لایەنی ئابووری ناوچەی لێکۆڵینەوە، بەهۆی هەڵکەوتەی جوگرافی شاری کەلار وەک لە پێشوتر ئاماژمان پێکردووە، نزیکی شارەکە لە مەرزی نێودەوڵەتی پەروێز خانەوە، کاریگەری گەورەی لەسەر جوڵەی بازرگانی لە شارەکە بە دۆزینەوەی هەلی کار بۆ بەشێک لە دانشتوانی شارەکە و بەرزبوونەوەی داهاتیانەوە هەیە،(عەلی،2022)، هەروەها زیادبوونی ئاستی خوێندەواری پاڵنەرێکی کاریگەر دادەنرێت لەسەر داواکاری لەسەر خزمەگوزاریە خۆشگوزەرانیەکان، پێکهاتەی خوێندەواری لە شاری کەلار بە پێێ داتاکانی بەڕێوەبەرایەتی ئاماری سلێمانی بۆ ساڵی (2020) کۆی گشتی ژمارەی خوێندکارانی شاری کەلار (63993) خوێندکارە، لەو ژمارەیە (47912) خوێندکاری بنەڕەتییە، (13214) خوێندکارەی ئامادەییە، کۆی گشتی مامۆستایان و فەرمانبەرانی بەڕێوبەرایەتی پەروەدەی گەرمیان ژمارەیان (5785) کەسە. کە لەناوچەی لێکۆڵینەوە ژمارەی خوێندگەی بنەرەتی بریتیە لە (211) خوێندنگە، کۆی گشتی ژمارەی خوێندنگەی ئامادەیی (31) خوێندنگەیە، هەروەها کۆی گشتی باخچەی مندالان (16) باخچەیە لە هەمان ساڵدا. (بەڕێوبەرایەتی ئاماری سلێمانی ،2021).یەکێکیتر لە پاڵنەرەکان زیادبوونی کاتەکانی بەتاڵیە بەو پێیەی ناوچەی لێکۆڵینەوە وەکو بەشێک لە هەرێمی کوردستان، کە جگە لە لە رۆژانی هەینی و شەمە کە پشووی رەسمیە لە زۆربەی فەرمانگەکان، رۆژە پشووەکان لە ساڵێکدا دەگاتە نزیکەی (96) رۆژ، (سایتی فەرمانگەی میدیا و زانیاری،2021)، ئەم رۆژە پشوانە هەموو خوێندکاران و مامۆستایان و فەرمانبەرانی کەرتی گشتی بەشێک لە کەرتی تایبەت دەگریتەوە، لەگەڵ چەندین رۆژ لە پشووی دیکە کە لەلایەن حوکمەتی هەرێمەوە دیاریدەکرێت. کە بێگومان لەگەڵ زیادبوونی رۆژە پشووەکان کاتی بەتاڵی دانشتوان زیاد دەکات و ئەبێتە هۆکارێک بۆ زیادبوونی چالاکیە خۆشگوزەرانییەکان و داواکاری لەسەر ناوەندە خۆشگوزەرانیەکان.

مەزەندەکردنی پێداوستی دانشتوان بۆ خزمەتگوزاریەکان گرنگیەکی گەورەی هەیە لە بواری پلاندانان پیشخستنیان، بۆ ئەم مەبەستەش دیاریکردنی قەبارەی دانشتوان لە داهاتوودا سەرەکیترین بنەمایە بۆ مەزەندەکردنی پێداوستیە خۆشگوزارییەکان، مەزەندەکردنی پێویستی بۆ خزمەتگوزارییەکان لەسەر بنەمای ئەو پێوەرانەی، کە لەبەردەستدان بۆ ئێستا و داهاتوو بۆ ساڵی بە ئامانج گیراو کە ساڵی (2040)، لێرەدا پێویستە پێشبینی بۆ قەبارەی دانیشتوان وەربگیرێت بۆ شاری کەلار.

خشتەی (4) ژمارە و ڕێژەی ساڵانەی دانشتوانی شاری کەلار لە نێوان ساڵانی (1977-2020)

ساڵەکان	ژمارەی دانشتوان	*ڕێژەی گەشەی ساڵانە%
1977	9177	
1987	63102	21,2%
2002	90519	%19,4
2012	132197	%3,8
2020	160614	%2,46

سەرچاوە: کاری توێژەر بە پشت بەستن بە بەڕێوبەرایەتی ئاماری گەرمیان، داتای بڵاونەکراوە،2021

بۆ پێشبینیکردنی داهاتووی قەبارەی دانیشتوان لە شاری کەلاردا، تیشک دەخەینە سەر سێ گریمانەکە ئەوانیش گریمانەی بەرز و گریمانەی مامناوەند و گریمانەی نزم، بە سوود وەرگرتن لە خشتەی (4) گەشەی دانیشتوان شارەکە لە نێوان ساڵانی (1977-2020).

- گەشەی دانشتوانی نزم (1.5%) وەردەگرین.
- گەشەی دانشتوانی مامناوەند (3%) وەدەگرین.
- گەشەی دانشتوانی بەرز (4.5%) وەردەگرین.

وەک لە خشتەی (4)دا دیارە ژمارەی دانشتوانی شاری کەار لە ساڵی (1977) بریتی بووە لە (9177) کەس، بۆ ساڵی (1987) ژمارەی دانشتوان بوە بە (63102) کەس، بەمەش ڕێژەی گەشەی دانشتوان لە نێوان ساڵانی (1977-1987) بریتیبووە لە (21,2%)، کە ئەمەش ڕێژەیەکی زۆرە واتا گەشەی لەم ساڵانەدا زۆربووە بەشێوەیەکی نائاسایی ژمارەی دانشتوانی شاری کەلار زیادی کردووە لەم ئەمەش وەکو لە پێشووتر ئاماژەمان پێکردووە، دەگەڕێتەوە بۆ دەسپێکردنی شاڵاوی سێی ئەنفال لەم ماوەیدا زۆربەی دانشتوانی گوندەکانی سەر بە ناوەند و پێباز و تیلەکۆ سەر بە قەزای کەلار بەتەوای چۆڵکران گوسترانەوە بۆ شاری کەلار، کە نزیکەی (168) گوند بوون، هەروەها چۆڵکردنی گوندەکانی دەوروبەی قەزای کەلار و کفری و ڕووخاندنیان، پاشان گوستنەوەی دانشتوانەکەی بۆ سەنتەری شاری کەلار،

پاشان ژمارەی دانیشتوان لە ساڵی (2002) گەیشتە (90519) کەس و ڕێژەی گەشەی دانیشتوان بریتیە لە (19,4%) لە نێوان ساڵانی (1987-2002)، ئەوەی تێبینی دەکرێت گەشەی دانیشتوان دابەزیوە بە بەراورد بە ساڵانی (1977 -1987)، ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ خراپبوونی بارودۆخی ئابووری و کۆچکردنی هاوڵاتیان بۆ دەرەوەی ووڵات، کە ئەمەش هۆکار بوو بۆ دابەزینی ڕێژەی گەشەی دانشتوان لەم ساڵانەدا، لە ساڵی (2012) ژمارەی دانیشتوانی شارەکە بوو بە (132197) کەس وە ڕێژەی گەشەی دانیشتوان لە نێوان ساڵانی (2002-2012) بوو بە (3,8%)، هەروەها لە ساڵی (2020) ژمارەی دانشتوانی شارەکە (160614) کەسە، ڕێژەی گەشەی دانیشتوان لە نێوان ساڵانی (2012-2020) بریتیە لە (2,46%)، ئەمەش ڕێژەیەکی زۆر و بەرچاو نییە بۆ گەشەی دانیشتوان هۆکاری ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ زیادبوونی ئاستی رۆشنبیری دانیشتوان و زۆربوونی داخوازی و پێداویستی بۆ بەخێوکردن و پەروەردەکردنی منداڵ، دروستبوونی گروپی تیرۆرستی داعش و توشبوونی ناوچەکە بە شەڕی نەخوازراو و دروستبوونی قەیرانی ئابووری و کێشەی پاشەکەوتکردن و پێنەدانی مووچە بە فەرمانبەران، هەموو ئەمانە هۆکاربوون بۆ ئەوەی ڕێژەی هاوسەرگیری و لەدایکبوون کەم بێتەوە بەمەش ڕێژەی گەشەی دانیشتوان بەرەو دابەزین دەچێت.

خشتەی (5) پێشبینیەکانی گەشەی دانشتووان لە شاری کەلار لە ماوەی (2020-2040)

ساڵەکان	پێشبینی به پێی گەشەی نزم 1.5%	پێشبینی بە پێی گەشەی مامناوەند 3%	پێشبینی بە پێی گەشەی بەرز 4.5%
2030-2020	186399	215852	249429
2040-2020	216324	290087	387355

سەرچاوە: کاری توێژەر بە پشت بەستن بە خشتەی (4)

پێشبینیکردنی قەبارەی دانشتوان لە داهاتوودا، دەتوانرێت وەکو بنەمایەکی سەرەکی گرنگ دابنرێت لە کاتی پلاندان و زانینی پێوستی دانشتوان بۆ هەیەکە لە خزمەتگوزاریەکان لە داهاتوودا، خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانیەکانیاش یەکیکە لەو پێداووستیانەی لە ڕێگەی پێشبینیکردنی ژمارەی دانشتوانەوە دەتوانین بڕی پێوستیان بۆ داهاتوو دیاری بکرێت، کە لە ڕێگەی ئەو خشتەیەی سەرەوە و بە پشت بەستن بە داتاکانی ساڵی (2020) وەکو ساڵی بنەڕەت، پێشبینیمان بۆ ژمارەی دانشتوانی شاری کەلار کرووە بۆ (20) ساڵی داهاتوو، بە پێی دوو ماوەی دە ساڵی، کە ڕێگەیەوە پێشبینی پێداویستی دانشتوان بۆ خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانیەکان دەخەینەڕوو.

بە پێی خشتەی (5) گەشەی دانشتوانی ناوچەی لێکۆڵینەوە بەم شێوەیەیە:

بە پێی گریمانەی گەشەی نزم بە ڕێژەی (1.5%) بۆ ماوەی ساڵانی (2020-2030) وا چاوەڕوان دەکرێت ژمارەی دانشتوانی ناوچەکە بگاتە (186399)، وە بە پێی گریمانەی گەشەی مامناوەند بە ڕێژەی (3%) بۆ هەمان ماوە چاوەڕوان دەکرێت ژمارەی دانشتوان بگاتە (215852) کەس، وە کاتێک تێکڕای گەشەی بەرز بە ڕێژەی (4.5%) بێت ئەوا ژمارەی دانیشتوان دەگاتە (249429) کەس، هەروەها گەشەی دانیشتوانی ناوچەی لێکۆڵینەوە بەپێی گریمانەی گەشەی نزم بەڕێژەی (1.5%) بۆ ماوەی ساڵانی (2020-2040)، چاوەڕوان دەکرێت ژمارەی دانیشتوانی ناوچەکە بگاتە (216324) کەس، وە بە پێی گریمانەی گەشەی مامناوەند بە ڕێژەی (3%) بۆ هەمان ماوە وا چاوەڕوان دەکرێت ژمارەی دانیشتوان بگاتە (290087) کەس، وە کاتێک تێکڕای گەشەی بەرز بە ڕێژەی (4.5%) بێت ئەوا ژمارەی دانیشتوان دەگاتە (387355) کەس لە ساڵی (2040)دا.

خەمڵاندنی پێداویستی دانیشتوان بۆ هەندێک لە خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانییەکان بۆ ساڵی ئامانج (2020-2040)

بە هۆی ئەو کاریگەریە ئەرێنیانەی کە خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانیەکان دروستی دەکەن لەسەر کۆمەڵگا لە ڕووی دەروونی و ئابووری و رۆشنبیری و پەروەردەیی و ژینگەییەوە، وای کردووە ڕۆژ بە ڕۆژ داواکاری لەسەر خزمەتگوزارییە خۆشگوزەرانیەکان زیاتر بێت، بێگومان لەگەڵ زیادبوونی ژمارەی دانشتوان داواکاری و پێوستیەکان زیاتر دەبێت لە ڕووی چەندایەتی و جۆرایەتییەوە، لەم باسەدا مەبەستمانە بەدانانی ساڵەکانی (2020-2040) وەکو ساڵی ئامانج بە پێشبینیکردنی گەشەی دانشتووان لەم ماوەیدا، پێداویستیە چاوەڕوانکراوەکان دەستنیشان دەکەین بەهەند وەرگرتنی بوونی جۆرە جیاوازەکانی خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانییەکان لە ئێستادا، بەپێی پێوەرە جیهانی و ناوخۆییەکانی پلانسازی خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانییەکان.

پێوەرەکانی خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانییەکان لەسەربنەمای ژمارەی دانیشتوان بۆ هەرجۆرێکیان خراوەتەڕوو بەم شێوەیەی لای خوارەوە:

خشتەی (6) پێوەرەکانی خزمەتگوزاری خۆشگوزەرانی

ژ	جۆری خزمەتگوزاری	ژمارەی خزمەتگوزاری پێوست	ژمارەی دانشتوان	ڕووبەری دانراو بە مەتر دووجا
1	کتێبخانەی گشتی	1	40.000	15.000
2	یاریگای وەرزشی	1	30.000	2000
3	هۆڵی وەرزشی لەشجوانی	1	10.000	4500

4	هۆڵی شانۆ	1	250.000	-----
5	مەلەوانگە	1	40.000	16.000
6	سینەما	1	50.000	3500

سەرچاوە:کاری توێژەر بە پشت بەستن بە

1- علا لطفي مهدي، المؤشرات التخطيطية لتنمية الخدمات المجتمعية في مدينة الخضر، رسالة ماجستير، كلية الرتبية للعلوم االنسانية، قسم الجغرافية، جامعة المثنى،2019، ص36.

2-خلف حسين علي الدليمي، تخطيط الخدمات المجتمعية و البنية الحتية (اسس-معايير تقنيات) ، مصدر صابق، ص206.

3- بشير ابراهيم لطيف و أخرون، خدمات المدن (دراسة في الجغرافية التنموية) ، مصدرالسابق،2009، ص144-146.

4- زين العابدين علي صفر، تخطيط المدن (اسس ومفاهيم وتطبيقات) ، مصدر صابق، ص345.

سەبارەت بە خزمەتگوزارییە ڕۆشنبیری و وەرزشییەکان لەناوچەی لێکۆڵینەوە بۆ ساڵانی ئامانج، لەم خشتەی لای خوارەوە خراوەتەڕوو:

خشتەی (7) خەماڵاندنی پێداویستی داهاتووی لە خزمەتگوزاری ناوەندەخۆشگوزەران بۆ ساڵانی (2030-2040) بەپێی گریمانەکانی گەشەی دانیشتوان

ساڵ / جۆرناوەند	2020	بڕی پێوست 2020	2030			2040		
			نزم	مامناوەند	بەرز	نزم	مامناوەند	بەرز
مەلەوانگە	4	4	5	5	6	5		10
شانۆ	4	1	1	1	1	1	1	2
سینەما	0	3	4	4	5	4	6	8
هۆڵی لەشجوانی	20	16	19	22	25	22	29	39
کتێبخانە	2	4	5	5	6	5	7	10
یاریگا	7	6	6	7	8	7	10	13

سەرچاوە: کاری توێژەر بە پشت بەستن بە خشتەی (5) و (6).

هەروەک لە خشەتەی (7) دەردەکوێت کە بە پێی گەشەی دانشتوان پێوستیە خزمەتگوزرانیە خۆشگوزەرانیەکان بەم شێوەیە:

1- مەلەوانگە: لە ئێستادا (4) مەلەوانگە هەیە لە ناوچەی لێکۆڵینەوە، واتا هاوتایە لەگەڵ پێوستی دانشتوان بە پێ پێوەر، بۆ ساڵی (2030) بۆ گەشەی نزم (5)، مامناوەند (5)، بەرز(6) مەلەوانگە پێوستە, بۆ ساڵی (2040) بۆ گەشەی نزم (5)، مامناوەند (7)، بەرز (10)، مەلەوانگە پێوستە.

2- شانۆ: لە ئێستادا لە شاری کەلاردا (4) هۆڵی شانۆ هەیە کە (3) هۆڵی شانۆ زیاترە لە پێوستی دانشتوان بە پیی پێوەر، بۆ ساڵی (2030) بۆ گەشەی نزم (1)، مامناوەند (1)، بەرز(1) شانۆ پێوستە, بۆ ساڵی (2040) بۆ گەشەی نزم (1)، مامناوەند (1)، بەرز (2)، شانۆ پێوستە.

3- سینەما: لە ئێستادا هێچ سینەمایەک لە شاری کەلاردا نیە، کە بە پێی پێوەر (3) سینەما پێوستە بۆ شارەکە، بۆ ساڵی (2030) بۆ گەشەی نزم (4) ، مامناوەند (4)، بەرز(6) سینەما پێوستە, بۆ ساڵی (2040) بۆ گەشەی نزم (4)، مامناوەند (6)، بەرز (8)، سینەما پێوستە.

4- هۆڵی لەشجوانی: لە ئێستادا (20) هۆڵی لەشجوانی هەیە، کە (4) زیاترە لە پێوستی دانشتوان، بۆ ساڵی (2030) بۆ گەشەی نزم (19) ، مامناوەند (22)، بەرز (25) هۆڵی لەشجوانی پێوستە, بۆ ساڵی (2040) بۆ گەشەی نزم (22)، مامناوەند (29)، بەرز (39)، هۆڵی لەشجوانی پێوستە.

5- کتێبخانە: لە ئێستادا (2) کتێبخانە بوونی هەیە، هەرچەندە بەپێی پێوەر بڕی (4) کتێبخانەی دیکە پێویستە بۆ پڕکردنەوەی پێداویستی دانیشتوان، بۆ ساڵی (2030) بۆ گەشەی نزم (5) ، مامناوەند (5)، بەرز (6) کتێبخانە پێوستە, بۆ ساڵی (2040) بۆ گەشەی نزم (5)، مامناوەند (7)، بەرز (10)، کتێبخانە پێوستە.

6– یاریگا: لە شاری کەلاردا لە ئێستادا (7) یاریگا هەیە (1) یارگا زیاترە لە پێوستی دانشتوان بە پێی پێوەر، بۆ ساڵی (2030) بۆ گەشەی نزم (6) ، مامناوەند (7)، بەرز (8) یاریگا پێوستە, بۆ ساڵی (2040) بۆ گەشەی نزم (7)، مامناوەند (10)، بەرز (13)، یاریگا پێوستە.

جگەلە خەماڵاندنی پێداویستی داهاتووی لە خزمەتگوزاری خۆشگوزەرانیەکان لە ڕووی ژمارەیانەوە، بەهۆی ناهاوسەنگی لە دابەشبوونیان وەک لە بەشی دووەمدا ئاماژەمان پێداوە، لێرەدا چۆنێتی دابەشبوونی ئەم پێداویستیانە لە داهاتوودا دەخەینەڕوو:

1- مەلەوانگە: هەرچەندە مەلەوانگەکان لە ڕووی ژمارەوە بە پێی پێوەری دانشتوان گونجاوە، بەڵام لە ڕووی دابەشبوونەوە تا ڕادەیەک نا اوسەنگە، چونکە لەو (4) مەلەوانگەیەی شارەکە (2) مەلەوانگە لە گەڕەکی ڕووناکیە لە بەشی باشووری ڕۆژئاوای شاری کەلار وەک لە نەخشەی (7)دا دیارە، لە کاتێکدا گەڕەکەکانی باکووری ڕۆژهەڵاتی شارەکە هیچ مەلەوانگەیەکی تیا نیە، کە ئەم ناوچەیە لە چەندین گەڕەک پێک هاتووە، پێوستیان بە هەبوونی مەلەوانگەیە لەم ناوچەیە.

2- هۆڵی لەشجوانی: بەهۆی ئەوەی هۆڵی لەشجوانی لە ڕووی ژمارەوە لەگەڵ پیداوستی دانشتوانە، بۆیە لە ڕووی دابەشبوونەوە تاڕادەیەک هاوسەنگە لە زۆربەی گەڕەکان هۆڵی لەشجوانی هەیە، هەروەها یەکێکی تر لە هۆکارەکان دەگەڕێتەوە بۆ زۆری داواکاری لەسەر ئەم هۆڵانە لەلایەن هاوڵاتیانەوە، کە ئەمەش لە نەخشەی (8)دا دیارە.

4- کتێبخانە: کتێبخانەکان لە شاری کەلاردا کە ژمارەیان (2) کتێبخانەیە، نەخشە (5) دەردەکەوێت، دەکەونە ناوەندی شارەوە لە گەڕەکانی فەرمانبەران و سەرکەوتن، ئەمەش وای کردووە گەڕەکانی باکووری ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا هیچ کتێبخانەیەکی تێدا نیە، لە گەڵ ئەوەشدا لە ئێستادا شارەکە پێوستی بە (2) کتێبخانەیە بۆ پڕکردنەوەی پێداوستی دانشتووان، هەرچەندە هەربەکە لە زانکۆی گەرمیان و پەیمانگاکانی شارەکە کتێبخانەی تایبەت بەخۆیان هەیە، بەڵام بەهۆی فراوان بوونی شارەکە و دروستکردنی گەڕەک و پرۆژە نشتەجێبوونە نوێیەکان و زیادبوونی ژمارەی دانشتوان، پیوستی بە دروستکرنی کتێبخانەیە ئەگەر لە شێوەی کتێبخانەی ئەلکترۆنی مۆدێرن بێت یاد لە شێوازە باوەکەی کتێبخانەکان.

6-هۆڵی شانۆ: هەرچەندە وەکو ژمارە هۆڵی شانۆ زیاترە لە پێوستی شارەکە، بەڵام شێوازی دابەشبوونی نارێک و ناهاوسەنگە وەک لە نەخشەی (5) دا دیارە لە بەشی ڕۆژهەڵات و باکووری ڕۆژهەڵات و باشور و هیچ هۆڵێکی شانۆ بوونی نییە.

دەرئەنجام:

دەکرێت گرنگترین ئەنجامامەکانی لێکۆڵینەوەکە لەم خاڵانەی خوارەوە کۆبکرێتەوە:

1 خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانیەکان لە سەر ئاستی جیهاندا گرنگی زۆری پێدەدرێت، چونکە هۆکارێکی گرنگە لە پێشکەوتنی هەر ناوچەیەک یان دواکەتنی لە کاتی نەبوون یان خراپی ئاستی خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانیەکاندا, بەشێوەیەک دابینکردنی پێداوستی و خزمەتگوزاری خۆشگوزەرانیەکان (ڕۆشنبیری و وەرزشییەکان) لە هەر شوێن و شارێکدا کاریگەری گەورە بە جێدەهێڵێت لە سەر ژیانی ڕۆژانەی دانشتوان لە چەند ڕوویەکەوە لەوانە لایەنی (دەروونی، ئابووری، ڕۆشنبیری، پەروەردەیی، ژینگەیی).

2 هەڵکەوتەی شوێنی جوگرافی شاری کەلار وایکردوە شارەکە ببێتە یەکێک لە قەزا گرنگ و ستراتیجیەکان، کە ناوەندی ئیدارەی گەرمیانە، هەروەها شوێنی ناوچەی لێکۆڵینەوە ڕۆڵی گرنگی لە قەبارە و ڕووبەری شارەکە هەیە لە ڕووی خێرا فراوان بوون و گەشەسەندنەوە و چالاکیە ئابووریەکانیەوە. هەروەها یەکێکە لە پاڵنەرە سەرەکی و گرنگەکان بۆ پێوستی شاری کەلار لە دامەزراندنی خزمەتگوزاریە خۆشگەزرانیەکان لەلایەکەوە، هاتنی ژمارەیەکی زۆر لە هاوڵاتیانی دەوروبەری کەلار وەکو سەردانیکەر بۆ دامەزراوە خۆشگەزرانیەکانی شارەکە، کە لەم ڕەوەوە بووتە خاڵێکی ئەرێنی گرنگ بۆ شاری کەلار.هەر بە هۆی جوگرافی شاری کەلار، نزیکی شارەکە لە مەرزی نێودەوڵەتی پەروێز خانەوە، کاریگەری گەورەی لەسەر جوڵەی بازرگانی لە شارەکە بە دۆزینەوەی هەلی کار بۆ بەشێک لە دانشتوانی شارەکە و بەرزبوونەوەی داهاتیانەوە هەیە، کۆی گشتی ئەوانەی لەکەرتی حکومی و تایبەت و کۆمپانیا و شوێنکارەکانی ناو کۆمەڵگاکە کاردەکەن نزیکەی (4420) کەسن.

3 لە شاری کەلاردا هۆڵەکانی لەشجوانی زۆرترین داواکریان لەسەرە و ژمارەیەکی زۆر لە خەڵک سەردانی ئەم شوێنانە دەکەن لە هەردوو ڕەگەز، لە شاری کەلاردا (20) هۆڵی لەشجوانی هەیە، کە بەسەر گەڕەکەکانی کەلاردا دەبەش بوون، ئەمەش ئەوە دەردەخات کە دانیشتوانی شارەکە ئاستی هۆشیاریان بەرزە لەڕووی گرنگیدان بە جەستە و تەندروستیان.

4 بە پێی هەڵسەنگاندنی خزمەتگوزاریە خۆشگوزەرانییەکان لە ناوچەی لێکۆڵینەوە بۆ ساڵی (2020) گەیشتینە ئەم ئەنجامانە:

بەپێی داتاکانی ژمارەی دانیشتوان بۆ ساڵی (2020) دانشتوانی ناوچەی لێکۆڵینەوە (160614) کەسن. لە ئێستادا شاری کەلارسینەمای تێدا نیە، پێویستی شارەکە بە پێی پێوەرەکان دەبێت (3) هۆڵی سینەما بوونیان هەبێت، وە بۆ ساڵی (2030) بەپێی ڕێژەی گەشەی دانیشتووانی (نزم و مامناوەند و بەرز) (4، 4، 6) پێویستە بەدوای یەکدا، و بۆ ساڵی (2040) (4، 6، 8) سینەما پێویستە بەدوای یەکد ا، لە ئێستادا (2) کتێبخانە بوونی هەیە لە شارەکەدا ، هەرچەندە بەپێی پێوەر بڕی (4) کتێبخانەی دیکە پێویستە بۆ پڕکردنەوەی پێداویستی دانیشتوان، وە بۆ ساڵی (2030) بەپێی ڕێژەی گەشەی دانیشتووانی (نزم و مامناوەند و بەرز) (5، 5، 6) پێویستە بەدوای یەکدا، و بۆ ساڵی (2040) (5، 7، 10) پێویستە بەدوای یەکدا. چەندین ناوەندی خۆشگوزەرانی بە پێی پێوەرەکان لە ئێستادا لەبڕی پێویستی دانیشتوان زیاترن، بۆ نمونە (3) هۆڵی شانۆ زیادە و (1) یاریگا و (4) هۆڵی لەشجوانی، سەبارەت بە مەلەوانگەکان لە ئێستادا (4) مەلەوانگە هەیە لە ناوچەی لێکۆڵینەوە، واتا هاوتایە لەگەڵ پێوستی دانشتوان بە پێێ پێوەر.

پێشنیار

1 هەوڵدان بۆ دروستکردنی پلانێکی ستراتیجی مامناوەند و درێژخایەن لە بواری خۆشگوزەرانی پشتبەستن بە گەشە و زۆربوونی ژمارەی دانیشتووانی شاری کەلار بە شێوەیەک کاربکرێت بۆ پڕکردنەوەی پێداویستیان بۆ خزمەتگوزاریەکان، سەرلەنوێ دابەشکردنەوەی خزمەتگوزاریەکان بۆ فەراهەمکردنی هاوسەنگی دەبەشبوونی خزمەتگوزاریەکان لەسەرجەم ناوچەکانی شارەکەدا.

2 بە مەبەستی پڕکردنەوەی پێداوستی شارەکە بۆ کتێبخانە، کە لە ئێستادا کەمترە لە پێوستی دانشتوان بە پێی پێوەرە، بیر لە دروستکردنی ، بیر لە دروستکردن کتێبخانەی ئەلکترۆنی گەورە بکرێتەوە، بەهەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکانی پەروەردە و خوێندنی باڵا ئەم دامەزراوە ئەلکترۆنییە ببێتە سەرچاوەیەکی باوەڕپێکراوی پشتڕاستکراوەی زانیارییەکان.

3 هاندانی کۆمپانیاکانی کەرتی تایبەت بۆ وەبەرهێنان لە بواری دامەزراندنی ناوەندە خۆشگوزەرانیەکان لە ناوچەکەدا، لە ڕێگەی لێخۆشبوون و کەمکردنەوەی باج و پێشکەشکردنی ئاسانکاری دامەزراوە حکومییەکان بۆ وەبەرهێنەر، ئەمەش هۆکارێکە بۆ پێشکەوتنی لایەنی خۆشگوزەرانی شارەکە.

سەرچاوەکان

1) بەرزنجی، یاسین قادر چەند بابەتێک سەبارەت بە کتێبخانە و زانیارییەکان، چاپی یەکەم، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولیر، 2011.

2) الحديثي، طة حمادي، جغرافية السكان، دار الكتاب للطبعة و النشر، جاميعة الموصل، بدون سنة طبع.

3) حسين, عبدالرزاق، عباس جغرافية المدن، مطبعة اسعد، بغداد، 1977.

4) حميد، ڕزگار حاجی، کەلار مێژوویەکی دێرین و جوگرافیای شارێکی زندوو (1970-2012)، لێکۆڵینەوەیەک لە جوگرافیایی مرۆیدا، چاپخانەی چوارچرا، چاپی یەکەم، کوردستان، 2019.

5) سەید قادر، شاهۆ عوسمان، کتێبخانەی قوتابخانە و خوێندنگەکان، چاپی یەکەم، چاپخانەی هەورامان، سلێمانی، 2015.

6) صفر، زين العابدين على تخطيط المدن(اسس ومفاهيم وتطبيقات)، دار الوضاح للنشر، عمان، ط1،2015.

7) علا لطفي مهدي، المؤشرات التخطيطية لتنمية الخدمات المجتمعية في مدينة الخضر، رسالة ماجستير، كلية الرتبية للعلوم االنسانية، قسم الجغرافية، جامعة المثنى،2019.

8) عەلی، خالد وەلی، دابەشبوون و ئاستی خزمەتگوزاری خۆشگوزەرانی لە شاری کەلاردا، گۆڤاری زانکۆی گەرمیان، ژمارە (4)، بەرگی (8)، 2018.

9) قەرەداغی، بورهان، ئەزموونی شانۆی گەرۆک، ناوەندی ڕۆشنبیری بەدلیسی، چاپخانەی ڕوون، چاپی یەکەم، 2007.

10) محمد، جاسم، کەلار لە لادێوە بۆ شار، بڵاوکراوەی مەکتەبی بیر و هۆشیاری، سلێمانی، 2005.

11) نۆڕێ، سەردار، ڕۆڵی سەنتەری چالاکی گەنجانی کەلار لە پێشخستینی کایە جیاوازەکانی ناوچەکەدا، بڵاوکراوەی (یادی کەلار) ، بڵاوکراوەیەکی تایبەتە بە ساڵیادی ڕۆژی کەلار، ژمارە (2) شوباتی 2018.

12) الهيتي، صبري و صالح فليح حسن، جغرافية المدن، مديرية دار كتب لطباعة و النشر، الوصل، 1986.

13) بەڕیوبەرایەتی گشتی تەندروستی گەرمیان، بەڕوەبەرایەتی خۆپاراستنی تەندروستی گەرمیان، بەشی مۆڵەت، داتای بڵاونەکراوە2021.

14) بەڕێوەبەرایەتی وەرزش و لاوانی گەرمیان، داتای بڵاونەکراوە لە بەرواری 2021/12/7.

15) حوکمەتی هەرێمی کوردستان،وەزارەتی پلاندانان، بەڕێوبەرایەتی ئاماری سلێمانی، نەخشەی کارگێڕی پارێزگای سلێمانی، بەشی Gis، 2012.

16) چاوپێکەوتن لەگەڵ بەڕێز (سەربەست ئەحمەد) سەرپەرەشتیاری هۆڵی هونەر مامۆستا لە بەرواری 2021/12/14.

17) چاوپێکەوتن لەگەڵ بەڕێز (شرين محمود على) جێگری بەڕێوبەی کتێبخانەی گشتی کەلار، لە بەرواری 2021/12/8.

18) چاوپیکەوتن لەگەڵ بەڕێز(وریا محمەد) سەرپەشتیار لە سەنتەری کارێزە لە بەرواری 2021/12/25.

19) چاوپێکەوتن لەگەڵ بەڕێز (شەرمین عەلی) ، لێپرسراوی هۆبەی ڕاگەیاندن و پەیوەندییەکانی دەروازەی نێودەوڵەتی پەروێزخان، لە بەرواری 2022/3/1.

20) چاوپێکەوتن لەگەڵ بەڕێز (شەهلا کریم) سەرپەرەشتیاری کتێبخانەی سەنتەری چالاکی گەنجانی کەلار، لە بەرواری 2021/12/14.

21) چاوپێکەوتن لەگەڵ بەڕێز (قەیس سعدالله)، سەرپەرشتیاری هۆڵی وەرزش و لاوان لە بەرواری 2021/12/16.

22) چاوپێکەوتن لەگەڵ بەڕێز (کوردستان عسری) سەرپەرشتیاری بەشی ژنانی مەلەوانگەی سپۆرت سەنتەر لە بەرواری 2021/12/18.

23) چاوپێکەوتن لەگەڵ بەڕێز (نەبەز ئەحمەد) بەڕیوبەری سەنتەری چالاکی گەنجانی کەلار لە بەرواری 2021/12/12.

24) چاوپیکەوتن لەگەڵ بەڕێز (ئارا محمەد) سەرپەشتیار لە هەوەرگەی ستی ئای لە بەرواری 2021/12/21.

25) چاوپێکەوتن لەگەڵ بەڕێز (ئەحمەد رحیم) لە بەشی ئەندازیاری بەڕێوبەرایەتی ڕۆشنبیری لاوانی گەرمیان لە بەرواری 2021/12/14.

* ڕێژەی گەشەی ساڵانەی دانشتوان لە ڕێگەی ئەم هاوکێشەیەوە دەردەچێت:

$$R = (T\sqrt{\frac{P1}{P0}} - 1) \times 100$$

R= ڕێژەێ گەشەی ساڵانە

T= ژمارەی ساڵانی نێوان دوو سەرژمێری

P1= ژمارەی دانشتوان لە دواین سەرژمێریدا

P0= ژمارەی دانشتوان لە سەرژمێری یەکەم

سەرچاوە: طة حمادي الحديثي، جغرافية السكان، دار الكتاب للطبعة و النشر، جاميعة الموصل، ص391.

تقييم الخدمات الثقافية والرياضية لأنشطة الترفيهية في مدينة كلار

الملخص

تهدف هذه الدراسة، التي تحمل عنوان "تقييم الخدمات الثقافية والرياضية لأنشطة الترفيهية في كلار"، إلى توضيح الطريقة التي يتم بها توزيع الخدمات الثقافية والرياضية في مدينة كلار، وكذلك تقييم مستوى هذه الخدمات الآن وتقييم احتياجات المدينة لهذه الخدمات في المستقبل. ولتحقيق هدف البحث تم في البداية عرض الدوافع التي أدت إلى زيادة عدد الخدمات الثقافية والرياضية في مدينة كلار، ثم الحديث عن التوزيع الجغرافي، وتم تقديم الخدمات الثقافية والرياضية في المدينة، تلتها تقييمات لمستوى هذه الخدمات وتقديرات للمتطلبات المتوقعة وفقا للمعايير القياسية لكل منها. وخلصت الدراسة أخيرا إلى أن غالبية الخدمات الثقافية والرياضية في كالار أقل مما تحتاجه المدينة وفقا للمعايير الدولية، وأنه غير متوازن إلى حد ما في توزيع هذه الخدمات في المدينة.

كلمات المفتاحية: خدمة، ترفيهة، معايير التقييم.

Evaluating cultural and sports services for Recreational activities in Kalar city

Dr. Shirwan Omer Rashid[1] Azhin Karim [2]

Abstract

This study, entitled "Evaluation of Cultural and Sports Services for Recreation Activities in Kalar", aims to clarify the way in which cultural and sport services are distributed in Kalar City, as well as to assess the level of these services now and to assess the city's needs for these services in the future. To achieve the goal of the research, the motives that led to an increase in the number of cultural and sports services in the city of Kalar were initially presented, then talked about the geographical distribution, and cultural and sports services were provided in the city, followed by assessments of the level of these services and estimates of the expected requirements according to the standard standards for each. The study finally concluded that the majority of cultural and sports services in Kalar are less than what the city needs according to international standards, and that it is somewhat unbalanced in the distribution of these services in the city.

Key words: Service, Recreation, Evaluation Criteria.

[1] Assist Pro., Department of Geography, College of Human Science, University of Sulaimany, Sulaimany, Iraqi Kurdistan Region, Shirwan.rashid@univsul.edu.iq.

[2] MA student in Department of Geography, College of Human Science, University of Sulaimany, Garmian Administration, Iraqi Kurdistan Region, azhinkarim988@gmail.com.